

EL

EL

EL

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 17.4.2009
COM(2009) 179 τελικό

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

σύμφωνα με το άρθρο 8 της οδηγίας 2003/49/ΕΚ του Συμβουλίου για την καθιέρωση κοινού συστήματος φορολόγησης των τόκων και των δικαιωμάτων που καταβάλλονται μεταξύ συνδεδεμένων εταιρειών διαφορετικών κρατών μελών

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

σύμφωνα με το άρθρο 8 της οδηγίας 2003/49/ΕΚ του Συμβουλίου για την καθιέρωση κοινού συστήματος φορολόγησης των τόκων και των δικαιωμάτων που καταβάλλονται μεταξύ συνδεδεμένων εταιρειών διαφορετικών κρατών μελών

1. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το άρθρο 8 της οδηγίας 2003/49/ΕΚ του Συμβουλίου για την καθιέρωση κοινού συστήματος φορολόγησης των τόκων και των δικαιωμάτων που καταβάλλονται μεταξύ συνδεδεμένων εταιρειών διαφορετικών κρατών μελών («η οδηγία για τους τόκους και τα δικαιώματα» ή «η οδηγία»)¹ ορίζει ότι η Επιτροπή «...θα υποβάλει έκθεση στο Συμβούλιο σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας, προκειμένου ιδίως να διευρυνθεί το πεδίο εφαρμογής της και σε άλλες εταιρείες ή επιχειρήσεις, πέραν αυτών που αναφέρονται στο άρθρο 3 και στο παράρτημα.» Ανταποκρινόμενη στο αίτημα αυτό, η Επιτροπή εξέτασε αν η οδηγία εφαρμόστηκε εμπρόθεσμα και με πληρότητα, καθώς και θέματα ερμηνείας και ενδεχόμενες βελτιώσεις του υπάρχοντος κειμένου, μεταξύ άλλων και τη διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας. Η έκθεση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι παρότι η οδηγία έχει εν γένει εφαρμοστεί εμπρόθεσμα και με πληρότητα, είναι αναγκαίο να καθοριστούν κατευθύνσεις και να υπάρξει συντονισμός όσον αφορά ορισμένες βασικές έννοιες, καθώς και δυνατότητα βελτίωσης του τρέχοντος κειμένου.

2. ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Η οδηγία εκδόθηκε στις 3 Ιουνίου 2003. Η προθεσμία εφαρμογής ήταν η 1^η Ιανουαρίου 2004. Στη συνέχεια τροποποιήθηκε με τις οδηγίες 2004/66/ΕΚ² και 2004/76/ΕΚ³ του Συμβουλίου. Η πρώτη επεκτείνει την εφαρμογή της οδηγίας στις εταιρείες και τους φόρους των νέων κρατών μελών, ενώ η δεύτερη χορηγεί σε ορισμένα νέα κράτη μέλη προσωρινές παρεκκλίσεις από μία ή περισσότερες διατάξεις της οδηγίας. Και οι δύο τροποποιητικές οδηγίες έπρεπε να έχουν τεθεί σε εφαρμογή μέχρι την 1η Μαΐου 2004.

Ενόψει της έκθεσης που προβλέπει το άρθρο 8, η Επιτροπή ζήτησε από το International Bureau of Fiscal Documentation (IBFD) (Διεθνές Γραφείο Φορολογικής Τεκμηρίωσης) να διενεργήσει έρευνα σχετικά με την εφαρμογή των οδηγιών αυτών. Σκοπός των πληροφοριών που θα προέκυπταν από την έρευνα ήταν να δοθεί στην Επιτροπή η δυνατότητα να αξιολογήσει την ανάγκη για:

- ανάληψη δράσης που θα διασφαλίζει τη συμμόρφωση των κρατών μελών με τις υποχρεώσεις που απορρέουν βάσει της οδηγίας και της Συνθήκης

¹ EE L 157 της 26.6.2003, σ. 49.

² EE L 168 της 1.5.2004, σ. 35.

³ EE L 157 της 30.4.2004, σ. 106.

- κατευθύνσεις σχετικά με την εφαρμογή των επιμέρους διατάξεων της οδηγίας
- περαιτέρω νομοθεσία στον τομέα του καλύπτει η οδηγία.

Συμφωνήθηκε ότι η έρευνα θα πρέπει να καλύπτει μόνο 20 κράτη μέλη, αποκλείοντας έτσι πέντε κράτη μέλη (Ελλάδα, Λετονία, Λιθουανία, Πολωνία και Πορτογαλία) τα οποία τυγχάνουν μεταβατικών παρεκκλίσεων, δεδομένου ότι δεν υποχρεούνται ακόμη να εφαρμόζουν πλήρως την οδηγία. Μολονότι η έρευνα ολοκληρώθηκε πριν από την προσχώρηση της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, θα πρέπει να σημειωθεί ότι και τα δύο αυτά κράτη μέλη τυγχάνουν μεταβατικών παρεκκλίσεων⁴.

3. Η ΟΔΗΓΙΑ

3.1. Σκοπός και καθεστώς

Σκοπός της οδηγίας είναι να τοποθετήσει την καταβολή διασυνοριακών τόκων και δικαιωμάτων σε ισότιμη θέση με τις εγχώριες πληρωμές, καταργώντας τη νομική διπλή φορολόγηση και τα μειονεκτήματα λόγω ταμειακών ροών.

Εξίσου σημαντικό είναι οι πληρωμές αυτές να μη διαφεύγουν συνολικά τη φορολόγηση. Σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 3, οι πληρωμές αυτές «...θα φορολογούνται μόνον μία φορά, σε ένα κράτος μέλος.»

Το καθεστώς συνίσταται στην απαλλαγή των καταβαλλόμενων τόκων και δικαιωμάτων από φορολόγηση στην πηγή, είτε με είσπραξη μετά από βεβαίωση είτε με παρακράτηση στην πηγή, ενώ επιχειρείται να διασφαλιστεί ότι ο πραγματικός δικαιούχος των πληρωμών φορολογείται στο κράτος μέλος διαμονής του ή, στην περίπτωση μόνιμων εγκαταστάσεων, στο κράτος μέλος εγκατάστασης. Η οδηγία προβλέπει διαδικασία επιστροφής για τις περιπτώσεις εκείνες που ο φόρος παρακρατήθηκε στην πηγή.

Με τη φορολόγηση του δικαιούχου στο κράτος μέλος διαμονής - στην περίπτωση των μόνιμων εγκαταστάσεων στο κράτος μέλος εγκατάστασης - διασφαλίζεται ότι το εισόδημα αυτό φορολογείται στο κράτος στο οποίο εκπίπτει η σχετική δαπάνη (ήτοι το κόστος άντλησης κεφαλαίων στην περίπτωση εισοδήματος από τόκους, και οι δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη στην περίπτωση των δικαιωμάτων).

3.2. Εφαρμογή

Από τα διαθέσιμα στοιχεία προκύπτει ότι τα περισσότερα από τα 20 κράτη μέλη που καλύπτει η έρευνα εφάρμοσαν την οδηγία εντός της νόμιμης προθεσμίας. Από τα υπόλοιπα κράτη μέλη, όλα πλην ενός ενέκριναν τους εθνικούς κανόνες εφαρμογής με αναδρομική ισχύ από την 1^η Ιανουαρίου 2004.

⁴ Οι παρεκκλίσεις για τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία προβλέπονται στην πράξη περί των όρων προσχώρησης της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας, και των προσαρμογών των Συνθηκών επί των οποίων βασίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση - Παράρτημα VI, αριθμός 6 και παράρτημα VII, αριθμός 7, ΕΕ L 157 της 21.6.2005, σ. 289 και 329.

Όσον αφορά τις πρακτικές επιπτώσεις της οδηγίας, η έρευνα αναφέρει ότι δέκα κράτη μέλη δεν επιβάλλουν παρακράτηση φόρου στην πηγή στους τόκους που καταβάλλονται στο εξωτερικό (ενώ δύο άλλα κράτη μέλη χορηγούν μεγάλες απαλλαγές), και ότι σε έξι κράτη μέλη δεν επιβάλλεται παρακράτηση φόρου στην πηγή για τα δικαιώματα (με την εξαίρεση, στην περίπτωση ενός κράτους μέλους, των δικαιωμάτων εκμετάλλευσης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας).

Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η οδηγία αφορά ακόμη και τα κράτη μέλη που δεν επιβάλλουν φόρο παρακράτησης στην πηγή (ή είσπραξη μετά από βεβαίωση) στις πληρωμές τόκων ή δικαιωμάτων, στο μέτρο που τα άρθρα 4 και 5 περιορίζουν τη διακριτική ευχέρεια όλων των κρατών μελών να αναχαρακτηρίζουν τις πληρωμές τόκων ή δικαιωμάτων ως διανομές κερδών και να επιβάλλουν τους σχετικούς φόρους.

3.3. Ειδικά θέματα ερμηνείας και εφαρμογής

3.3.1. Άρθρο 1 παράγραφοι 1, 4 και 5 – «Δικαιούχος»

Η προσφυγή στο κριτήριο του δικαιούχου πρέπει να διασφαλίζει ότι η απαλλαγή βάσει της οδηγίας δεν αποκτάται καταχρηστικά με την τεχνητή παρέμβαση ενός διαμεσολαβητή.

Μολονότι το κριτήριο του δικαιούχου διατυπώνεται διαφορετικά αναλόγως του αν πρόκειται για εταιρείες ή για μόνιμες εγκαταστάσεις, η βασική διαφορά έγκειται στην αναφορά στο «...εισόδημα για το οποίο η μόνιμη εγκατάσταση υπόκειται...σε έναν από τους φόρους ...», όπου η οδηγία αναφέρει ρητά ότι οι πληρωμές αυτού του είδους πρέπει να φορολογούνται σε επίπεδο δικαιούχου.

Τα κράτη μέλη που καλύπτει η έρευνα υιοθέτησαν διαφορετικές προσεγγίσεις σε σχέση με το κριτήριο του δικαιούχου. Όσον αφορά τις εταιρείες, ορισμένα κράτη μέλη επέλεξαν να μη μεταφέρουν καθόλου τον ορισμό του άρθρου 1 παράγραφος 4, ορισμένα βασίστηκαν σε ορισμούς του εθνικού δικαίου, ενώ κάποια άλλα μετέφεραν τον ορισμό με ορισμένες αποκλίσεις. Όσον αφορά τις μόνιμες εγκαταστάσεις, ορισμένα κράτη μέλη επέλεξαν είτε να μη μεταφέρουν καθόλου το άρθρο 1 παράγραφος 5 ή να το μεταφέρουν με ελαφρές αποκλίσεις.

Οι διαφορετικές αυτές προσεγγίσεις θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε άρνηση της χορήγησης απαλλαγής σε ένα κράτος μέλος, και σε χορήγησή της σε άλλο, υπό τις ίδιες ακριβώς συνθήκες. Παρά τα σχόλια ορισμένων κρατών μελών ότι πρόκειται κατ'ουσίαν για θέμα κατά περίπτωση αξιολόγησης, γεγονός παραμένει ότι ο όρος που χρησιμοποιείται στο πλαίσιο της οδηγίας συνιστά όρο του κοινοτικού δικαίου. Η ερμηνεία του πρέπει να είναι ενιαία σε ολόκληρη την Κοινότητα. Η συνύπαρξη 27 δυνητικά διαφορετικών ερμηνειών θα υπονόμειε την αποτελεσματικότητα της οδηγίας.

Η λύση του προβλήματος θα μπορούσε, μεταξύ άλλων, να είναι η κατάρτιση κατευθύνσεων κατόπιν συζήτησης στο πλαίσιο τεχνικής ομάδας εργασίας ή η τροποποίηση των ορισμών ώστε να αποκτήσουν μεγαλύτερη ακρίβεια.

3.3.2. Άρθρο 1 παράγραφος 3 – Μόνιμη εγκατάσταση – «Εκπίπτουσα από τον φόρο δαπάνη»

Στην περίπτωση πληρωμών πραγματοποιούμενων από μόνιμες εγκαταστάσεις, η υποχρέωση του κράτους παρακράτησης στην πηγή να χορηγεί τη φοροαπαλλαγή εξαρτάται από το αν οι πληρωμές αυτές συνιστούν για τον οφειλέτη εκπίπτουσα από τον φόρο δαπάνη.

Καθίσταται σαφές από τα συμφραζόμενα ότι στόχος της απαίτησης για «έκπτωση από τον φόρο» είναι να διασφαλιστεί ότι τα πλεονεκτήματα της οδηγίας ισχύουν μόνο για τις πληρωμές που αντιστοιχούν σε δαπάνες που μπορούν να αποδοθούν στη μόνιμη εγκατάσταση. Ωστόσο, η διάταξη αυτή, όπως έχει διατυπωθεί, θα μπορούσε να εφαρμοστεί και σε περιπτώσεις κατά τις οποίες δεν χορηγείται έκπτωση για άλλους λόγους.

Μολονότι το IBFD (Διεθνές Γραφείο Φορολογικής Τεκμηρίωσης) δεν διαπίστωσε, στα κράτη μέλη τα οποία κάλυψε η έρευνα, καμία περίπτωση άρνησης χορήγησης απαλλαγής με την αιτιολογία ότι η πληρωμή δεν συνιστούσε εκπίπτουσα δαπάνη, δεν αποκλείεται να ανακύψουν ανάλογες περιπτώσεις στο μέλλον και, στην περίπτωση αυτή, το κράτος υποδοχής της μόνιμης εγκατάστασης ενδέχεται να επιβάλει παρακράτηση φόρου στην πηγή για τη συγκεκριμένη πληρωμή.

Για να αποφευχθεί η αδικαιολόγητη διαφορά μεταχείρισης μεταξύ θυγατρικής και μόνιμης εγκατάστασης, πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο αναδιτύπωσης του άρθρου 1 παράγραφος 3, ώστε να καταστεί σαφέστερο.

3.3.3. Άρθρο 1 παράγραφος 10 – Περίοδος συμμετοχής

Έντεκα από τα 20 κράτη μέλη που κάλυψε η έρευνα έκαναν χρήση της δυνατότητας που προβλέπει το άρθρο 1 παράγραφος 10 να επιβάλουν ελάχιστη υποχρεωτική περίοδο συμμετοχής ώστε να τύχουν οι εταιρείες των πλεονεκτημάτων που παρέχει η οδηγία. Σύμφωνα με την έρευνα, τρία από αυτά τα κράτη μέλη απαιτούν την εκπλήρωση του όρου αυτού κατά τον χρόνο πληρωμής, χωρίς να προβλέπουν τη δυνατότητα να ληφθεί αναδρομικά υπόψη τυχόν μεταγενέστερη συμμόρφωση.

Η τελευταία απαίτηση δεν συνάδει με τον σκοπό της οδηγίας γενικά και με το άρθρο 1 παράγραφος 10 ειδικότερα, ούτε με τη σχετική νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Στην υπόθεση *Denkavit*, που αναφέρεται στη δυνατότητα των κρατών μελών να ορίζουν ελάχιστη περίοδο συμμετοχής όπως προβλέπεται στο άρθρο 3 παράγραφος 2 της οδηγίας για τις μητρικές και τις θυγατρικές εταιρείες, το Δικαστήριο απεφάνθη ότι η δυνατότητα των κρατών μελών να προβλέπουν ελάχιστη περίοδο συμμετοχής, καθόσον συνιστά παρέκκλιση από την αρχή της απαλλαγής από την παρακράτηση στην πηγή του φόρου που προβλέπεται από τη συγκεκριμένη οδηγία πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικά⁵. Επισήμανε ακόμη ότι η επίμαχη διάταξη «σκοπεύει συγκεκριμένα την καταπολέμηση των καταχρήσεων που προκύπτουν από τις συμμετοχές σε κεφάλαιο εταιριών που έχουν μοναδικό σκοπό την εκμετάλλευση των

⁵ Απόφαση της 17.10.1996 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-283/94, C-291-94 και C-292/94 *Denkavit International BV a.o.* κατά *Bundesamt für Finanzen*, σκέψη 27.

προβλεπομένων φορολογικών πλεονεκτημάτων, χωρίς να έχουν μακροπρόθεσμο χαρακτήρα»⁶.

Οι ανωτέρω διαπιστώσεις έχουν άμεση σχέση με την ερμηνεία του άρθρου 1 παράγραφος 10 της οδηγίας. Όπως ισχύει και για το άρθρο 3 παράγραφος 2 της οδηγίας για τις μητρικές και τις θυγατρικές εταιρείες, το άρθρο 1 παράγραφος 10 συνιστά παρέκκλιση από την αρχή της απαλλαγής από την παρακράτηση φόρου στην πηγή, και συνεπώς πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικά. Έχει επίσης τον ίδιο σκοπό με το άρθρο 3 παράγραφος 2, δηλαδή την καταπολέμηση της καταχρηστικής απόλαυσης των φορολογικών ευεργετημάτων της οδηγίας μέσω προσωρινών συμμετοχών με σαφώς φορολογικά κίνητρα. Ο σκοπός αυτός επιτυγχάνεται αν η συμμετοχή διατηρηθεί για την ελάχιστη απαιτούμενη χρονική περίοδο, ανεξαρτήτως του αν η περίοδος αυτή έχει ήδη λήξει κατά τον χρόνο της πληρωμής ή αν λήγει αργότερα, παραδείγματος χάρη κατά την ημερομηνία υποβολής της αίτησης απαλλαγής.

Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι τα κράτη μέλη δεν υποχρεούνται να χορηγούν την απαλλαγή κατά την έναρξη της περιόδου συμμετοχής εφόσον δεν είναι βέβαια ότι μπορούν να εισπράξουν τον φόρο αν η συμμετοχή δεν διατηρηθεί για την ελάχιστη απαιτούμενη περίοδο ή να χορηγούν την απαλλαγή αμέσως βάσει μονομερούς δέσμευσης της μητρικής εταιρείας⁷. Η απόφαση αυτή εκδόθηκε, ωστόσο, πριν το Συμβούλιο προβεί σε τροποποίηση της οδηγίας 76/308/ΕΟΚ προκειμένου να επεκτείνει το πεδίο διοικητικής συνεργασίας στον τομέα της εισπράξης απαιτήσεων σε σχέση με τους φόρους εισοδήματος⁸. Αυτό το νέο νομικό πλαίσιο θα μπορούσε να τροποποιήσει τις υποχρεώσεις των κρατών μελών βάσει της οδηγίας, αφού διαθέτουν πλέον νέα μέσα για την εισπράξη των φορολογικών οφειλών.

3.3.4. Άρθρο 2 – «Τόκοι» και «δικαιώματα»

Η έρευνα δεν αποκάλυψε σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ του ορισμού του όρου «τόκοι» στο άρθρο 2 στοιχείο α) και εκείνων που χρησιμοποιήθηκαν στο πλαίσιο της εθνικής νομοθεσίας μεταφοράς της οδηγίας. Δεν παρατηρούνται επίσης εμφανείς διαφορές μεταξύ του ορισμού του άρθρου 2 στοιχείο α) και του ορισμού του άρθρου 11 της πρότυπης φορολογικής σύμβασης του ΟΟΣΑ που ενδεχομένως σχετίζονται με την εφαρμογή της οδηγίας.

Σύμφωνα με την έρευνα, δύο κράτη μέλη εφάρμοσαν στενότερο ορισμό των δικαιωμάτων από εκείνον του άρθρου 2 στοιχείο β). Συνεπώς, η καταβολή ορισμένων δικαιωμάτων από αυτά τα κράτη μέλη θα μπορούσε, τη δεδομένη στιγμή, να έχει υποβληθεί σε παρακράτηση φόρου στην πηγή, αναλόγως του περιεχομένου της εθνικής νομοθεσίας και των σχετικών συμβάσεων για την αποφυγή διπλής φορολογίας. Μετά την περάτωση της έρευνας, ένα από τα κράτη μέλη τροποποίησε

⁶ Σκέψη 31.

⁷ *Denkavit*, σκέψη 33.

⁸ Οδηγία 2001/44/ΕΚ του Συμβουλίου, της 15ης Ιουνίου 2001, που τροποποιεί την οδηγία 76/308/ΕΟΚ για την αμοιβαία συνδρομή για την εισπράξη απαιτήσεων που προκύπτουν από ενέργειες οι οποίες αποτελούν μέρος του συστήματος χρηματοδοτήσεως του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων, καθώς και από γεωργικές εισφορές και τελωνειακούς δασμούς και από το φόρο προστιθέμενης αξίας και ορισμένους ειδικούς φόρους κατανάλωσης, ΕΕ L 175 της 28.6.2001, σ.17-20.

τη νομοθεσία του προκειμένου να εναρμονίσει τον ορισμό που εμφανίζεται στην εθνική του νομοθεσία με τον ορισμό της οδηγίας.

Ο ορισμός που περιλαμβάνεται στο άρθρο 2 στοιχείο β) είναι ακριβής και σαφής. Συνάγεται ότι τα κράτη μέλη μπορούν να αποκλίνουν από τον ορισμό αυτό μόνον εφόσον, με τον τρόπο αυτό, χορηγούν απαλλαγή πανομοιότυπη ή μεγαλύτερη από εκείνη που προβλέπει η οδηγία.

3.3.5. Άρθρο 3 στοιχείο α) – «Εταιρεία κράτους μέλους»

3.3.5.1. Το παράρτημα – Κατάλογος οντοτήτων

Πολλά κράτη μέλη επέλεξαν να επεκτείνουν τα πλεονεκτήματα της οδηγίας στις πληρωμές που πραγματοποιούν και άλλες οντότητες πέραν εκείνων που παρατίθενται στο παράρτημα, ενώ παράλληλα διατηρούν τις απαιτήσεις που αναφέρονται στο παράρτημα όσον αφορά τους αποδέκτες των πληρωμών.

3.3.5.2. Διαφανείς οντότητες

Ενδέχεται μία ή περισσότερες από τις οντότητες οι οποίες παρατίθενται στο παράρτημα να θεωρηθούν φορολογικά διαφανείς από κράτος μέλος άλλο από εκείνο στο οποίο η οντότητα έχει καταχωρισθεί ή συσταθεί.

Η οδηγία δεν περιλαμβάνει καμία διάταξη που να επιτρέπει στα κράτη μέλη να «εξετάζουν τη διαφάνεια» των επιλέξιμων οντοτήτων που δεν είναι εγκατεστημένες σε αυτά⁹. Συνάγεται ότι ένα κράτος μέλος δεν έχει καμία νομική βάση που να του επιτρέπει να αρνηθεί να εφαρμόσει την οδηγία σε μη μόνιμα εγκατεστημένη σε αυτό οντότητα η οποία πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 3.

Ακόμη όμως και αν ήταν επιτρεπτή η εφαρμογή μιας προσέγγισης «εξέτασης της διαφάνειας», η λογική της προσέγγισης αυτής θα απαιτούσε από το οικείο κράτος μέλος να επεκτείνει τα πλεονεκτήματα της οδηγίας στους εταίρους και τους μετόχους. Η άποψη αυτή συνάδει με τη θέση που υιοθετείται στην έκθεση του ΟΟΣΑ για τις εταιρικές σχέσεις, καθώς και στις παρατηρήσεις σχετικά με το άρθρο 1 της πρότυπης φορολογικής σύμβασης¹⁰.

3.3.5.3. Έδρα πραγματικής διαχείρισης

Τρία από τα κράτη μέλη που αποτέλεσαν αντικείμενο της έρευνας απαιτούν, ως προϋπόθεση για τη χορήγηση απαλλαγής, η εταιρεία που εισπράττει την πληρωμή να υπόκειται σε φόρο εταιρειών στο κράτος μέλος στο οποίο βρίσκεται η έδρα της πραγματικής διαχείρισης. Αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει σε άρνηση του ευεργετήματος της οδηγίας σε περίπτωση, παραδείγματος χάρη, που αμφότερα τα κράτη μέλη στα οποία έχει συσταθεί η εταιρεία και το κράτος μέλος στο οποίο ασκεί την πραγματική διαχείριση χρησιμοποιούν, στην εθνική τους νομοθεσία, την καταστατική έδρα ως το βασικό στοιχείο καθορισμού της φορολογικής έδρας.

⁹ Δηλαδή εκείνες που πληρούν όλα τα κριτήρια του άρθρου 3.

¹⁰ Βλ. ειδικότερα τις παραγράφους 6.4 και 6.5.

Καμία διάταξη της οδηγίας δεν προβλέπει την υπερίσχυση του ενός κριτηρίου έναντι του άλλου για τον καθορισμό της φορολογικής έδρας. Αν η εταιρεία εδρεύει μόνο σε ένα κράτος μέλος, δεν έχει σημασία αν το κριτήριο που εφαρμόζει το κράτος στο οποίο έχει τη μόνιμη έδρα της είναι η καταστατική της έδρα ή η έδρα πραγματικής διαχείρισης. Αν η εταιρεία έχει έδρα σε δύο κράτη μέλη, η καθοριστική διάταξη της σύμβασης για την αποφυγή διπλής φορολογίας θα καθορίζει συνήθως την έδρα με βάση το κριτήριο της «έδρας πραγματικής διαχείρισης». Στην τελευταία περίπτωση, είναι εύλογο να αναμένεται ότι η εταιρεία θα πρέπει να «υπόκειται σε έναν από τους παρακάτω φόρους, χωρίς να έχει τύχει απαλλαγής από αυτόν» [Άρθρο 3 στοιχείο α) σημείο (iii)] στο κράτος μέλος στο οποίο βρίσκεται η έδρα πραγματικής διαχείρισης¹¹.

3.3.5.4. Κριτήρια φορολόγησης

Ενώ τα περισσότερα κράτη μέλη εφαρμόζουν «υποκειμενικό» κριτήριο φορολόγησης, το οποίο δηλ. εφαρμόζεται στην εταιρεία ως έχει και όχι στη συγκεκριμένη πληρωμή τόκων ή δικαιωμάτων, ορισμένα κράτη μέλη ορίζουν ότι η ίδια η πληρωμή είναι εκείνη που πρέπει να υπόκειται στον φόρο («αντικειμενικό» κριτήριο φορολόγησης).

Σύμφωνα με την έρευνα, ένα κράτος μέλος απαιτεί να μην έχει η εταιρεία τη δυνατότητα απαλλαγής. Το εν λόγω κράτος μέλος ορίζει ακόμη ότι η εταιρεία πρέπει να υπόκειται, στο κράτος μέλος που έχει τη μόνιμη έδρα της, σε φόρο ίδιο ή παρόμοιο με τον φόρο εισοδήματος που αυτό θα επέβαλλε.

Καμία διάταξη της οδηγίας δεν προβλέπει κάποιο από αυτά τα κριτήρια. Αντιθέτως, οι όροι που περιλαμβάνονται στο άρθρο 3 στοιχείο α) είναι εξαντλητικοί, πράγμα που δεν αφήνει κανένα περιθώριο για επιβολή περαιτέρω όρων και περιορισμών.

3.3.6. Άρθρο 3 στοιχείο β) – «Συνδεδεμένη εταιρεία»

3.3.6.1. Όριο κατωφλίου όσον αφορά τη συμμετοχή

Σύμφωνα με την έρευνα, κανένα κράτος μέλος δεν έχει προσαρμόσει το όριο κατωφλίου όσον αφορά την ελάχιστη άμεση συμμετοχή που ισούται με 25%, μολονότι ένα κράτος μέλος δέχεται έμμεσες συμμετοχές. Ωστόσο, πολλά κράτη μέλη είτε στράφηκαν από το κριτήριο του «μετοχικού κεφαλαίου» στο κριτήριο των «δικαιωμάτων ψήφου», ή επέτρεψαν την εναλλακτική χρήση ενός εκ των δύο κριτηρίων.

Η έρευνα αποκάλυψε ότι ένα κράτος μέλος απαιτεί να πληρούνται ταυτόχρονα αμφότερα τα κριτήρια, δηλ. το κριτήριο του «μετοχικού κεφαλαίου» και το κριτήριο των «δικαιωμάτων ψήφου». Καμία διάταξη της οδηγίας δεν προβλέπει αυτή τη διπλή απαίτηση.

¹¹ Η θέση αυτή θα μπορούσε ενδεχομένως να αμφισβητηθεί με το σκεπτικό ότι, αν μια μόνιμη εγκατάσταση είναι ο παραλήπτης πληρωμής τόκων ή δικαιωμάτων, θα πρέπει να είναι αρκετό να υπόκειται η εταιρεία σε φόρο στο κράτος μέλος της μόνιμης εγκατάστασης σε φόρο για τα κέρδη που μπορούν να αποδοθούν στη μόνιμη εγκατάσταση.

3.3.6.2. «Εμπλεκόμενες» εταιρείες

Ένα κράτος μέλος επέκτεινε τη δυνατότητα απαλλαγής που προβλέπει η οδηγία παραλείποντας την απαίτηση η κοινή μητρική εταιρεία, στην περίπτωση που περιγράφεται στο άρθρο 3 στοιχείο β) σημείο (iii), να έχει τη μόνιμη έδρα της στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα κράτη μέλη μπορούν να είναι πιο γενναιόδωρα από την οδηγία.

3.3.7. Άρθρο 3 στοιχείο γ) – Μόνιμες εγκαταστάσεις – Ορισμός

Ο ορισμός της μόνιμης εγκατάστασης βασίζεται σαφώς στον ορισμό του άρθρου 5 της πρότυπης φορολογικής σύμβασης του ΟΟΣΑ, χωρίς όμως να επαναλαμβάνει τον κατάλογο των παραδειγμάτων και εξαιρέσεων των παραγράφων 2 και 7 του άρθρου 5.

Το γεγονός ότι ο ορισμός της οδηγίας διαφέρει κάπως από τον ορισμό του άρθρου 2 παράγραφος 2 της οδηγίας για τις μητρικές και τις θυγατρικές εταιρείες, και ότι κανένας ορισμός δεν αναπαράγει ακριβώς το άρθρο 5 της πρότυπης φορολογικής σύμβασης του ΟΟΣΑ, ενδέχεται να δημιουργήσει κατάσταση νομικής αβεβαιότητας, ιδίως όσον αφορά τις μόνιμες εγκαταστάσεις που είναι εξαρτώμενα πρακτορεία (dependent agent).

Κατά την εφαρμογή της οδηγίας, τα περισσότερα κράτη μέλη επέλεξαν να βασιστούν στον γενικό ορισμό της μόνιμης εγκατάστασης που περιλαμβάνεται στην αντίστοιχη εθνική φορολογική τους νομοθεσία. Πέντε κράτη μέλη καθιέρωσαν, ωστόσο, έναν ειδικό ορισμό για την εφαρμογή της οδηγίας.

3.3.8. Άρθρο 4 παράγραφος 2 - Εξαίρεση ορισμένων πληρωμών ως τόκων ή δικαιωμάτων

Το άρθρο 4 παράγραφος 2 αφορά την τιμή μεταβίβασης ενδοομιλικών συναλλαγών (transfer pricing). Προκύπτει σαφώς από το σχόλιο σχετικά με το άρθρο αυτό που περιλαμβάνεται στην πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου COM (1998) 67 τελικό, ότι σκοπός του άρθρου είναι επίσης να αποτελέσει κανόνα σχετικό με τη χαμηλή κεφαλαιοποίηση. Στο σχόλιο υποστηρίζεται επίσης ότι κάθε ποσό που έχει αναταξινομηθεί ως διανομή κερδών θα πρέπει να υπάγεται στα ευεργετήματα της οδηγίας για τις μητρικές και τις θυγατρικές εταιρείες¹².

Σύμφωνα με την έρευνα, ένα κράτος μέλος θα αρνείτο να χορηγήσει τα πλεονεκτήματα της οδηγίας για τις μητρικές και τις θυγατρικές εταιρείες για την καταβολή τόκων και δικαιωμάτων που έχουν αναταξινομηθεί ως αφανείς διανομές κερδών, με την αιτιολογία ότι, βάσει της εθνικής νομολογίας, οι διανομές αυτές δεν μπορούν να θεωρηθούν μερίσματα. Το εν λόγω κράτος μέλος δεν έχει, ωστόσο, τη δυνατότητα να επιβάλει παρακράτηση φόρου στην πηγή αν εφαρμόζει σύμβαση για την αποφυγή της διπλής φορολογίας, αφού δεν θα ισχύει το άρθρο περί μερισμάτων της σύμβασης για την αποφυγή της διπλής φορολογίας¹³.

¹² Βλ. τα συμπεράσματα του γενικού εισαγγελέα Mischo της 26.9.2002 στην υπόθεση C-324/00 *Lankhorst-Hohorst*.

¹³ Αυτή η άποψη επιδέχεται αμφισβήτηση. Σε επιφύλαξη του στο άρθρο 10 παράγραφος 3 της πρότυπης φορολογικής σύμβασης του ΟΟΣΑ, το συγκεκριμένο κράτος μέλος επιφυλάσσεται του δικαιώματός του να διευρύνει τον ορισμό των μερισμάτων στην παράγραφο 3 ώστε να καλύπτει όλα τα εισοδήματα

Θα πρέπει να εξεταστεί περαιτέρω η φορολογική μεταχείριση των πλεονασμάτων τόκων ή δικαιωμάτων, είτε αναταξινομούνται ως διανομές κερδών είτε όχι. Ανάλογα με τις περιστάσεις, θα μπορούσε ενδεχομένως να υφίσταται διακριτική μεταχείριση σε σχέση με τη μεταχείριση ανάλογων εγχώριων πληρωμών.

Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να σημειωθεί ότι το Δικαστήριο έκρινε ότι η σχετική εφαρμογή διατάξεων χαμηλής κεφαλαιοποίησης που συνεπάγονται το κριτήριο του λόγου μεταξύ δανείων και ιδίων κεφαλαίων, χωρίς ρήτρα διαφυγής, συνιστά δυσανάλογο, και συνεπώς αδικαιολόγητο, περιορισμό της ελευθερίας εγκατάστασης¹⁴.

3.3.9. Άρθρο 5 – Απάτη και κατάχρηση

Πολλά κράτη μέλη θεωρούν, βάσει της δικής τους ερμηνείας, ότι το άρθρο 5 επιτρέπει την άρνηση απαλλαγής αν η δικαιούχος εταιρεία ελέγχεται από μόνιμο κάτοικο τρίτης χώρας.

Ένα κράτος μέλος αρνείται το ευεργέτημα της οδηγίας σε δικαιούχο εταιρεία άλλου κράτους μέλους η οποία ανήκει σε πρόσωπο ή ελέγχεται από πρόσωπο που έχει τη συνήθη κατοικία ή διαμονή του στο πρώτο κράτος μέλος.

Το άρθρο 3 στοιχείο β) ορίζει ότι «οι συμμετοχές πρέπει να αφορούν μόνο εταιρείες εγκατεστημένες στην Κοινότητα». Η οδηγία δεν ορίζει, ωστόσο, ότι η μητρική εταιρεία που εισπράττει τόκους ή δικαιώματα από μερικώς ή πλήρως ελεγχόμενη θυγατρική της πρέπει να ελέγχεται από μόνιμο κάτοικο της ΕΕ (ή από κάτοικο κράτους μέλους άλλου από εκείνο της θυγατρικής) ώστε η πληρωμή να χαρακτηριστεί απαλλακτέα.

Εξάλλου, το άρθρο 5 πρέπει να ερμηνευθεί υπό το πρίσμα της σχετικής νομολογίας του Δικαστηρίου όσον αφορά την καταπολέμηση των καταχρήσεων, που απαιτεί κατάλληλα και αναλογικά μέτρα για την καταπολέμηση των καταχρήσεων¹⁵. Η εθνική νομοθεσία ή μια διάταξη σύμβασης για την αποφυγή διπλής φορολογίας που αρνείται την απαλλαγή με μοναδική αιτιολογία ότι η μητρική εταιρεία ελέγχεται από κάτοικο τρίτης χώρας – ή από δικό της μόνιμο κάτοικο – είναι απίθανο να πληροί το κριτήριο της αναλογικότητας, αφού δεν «σκοπεί ειδικά το να μην παρέχεται ένα φορολογικό πλεονέκτημα σε αμιγώς τεχνητά σχήματα»¹⁶.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο όρος περί «δικαιούχου» του άρθρου 1 προορίζεται ειδικά για την αντιμετώπιση «αμιγώς τεχνητών σχημάτων». Είναι επομένως δυνατό να αμφισβητηθεί κατά πόσο μια εταιρεία που πληρούσε το κριτήριο του «δικαιούχου», θα μπορούσε να θεωρηθεί αμιγώς τεχνητό σχήμα κατά την εφαρμογή του άρθρου 5.

που υπόκεινται στο ίδιο φορολογικό καθεστώς με τα εισοδήματα από μετοχές. Μια πληρωμή δεν πρέπει συνεπώς να χαρακτηρίζεται αναγκαστικά «μέρισμα» βάσει της εθνικής νομοθεσίας του οικείου κράτους μέλους προκειμένου να θεωρηθεί «μέρισμα» για τους σκοπούς του άρθρου 10 παράγραφος 3.

¹⁴ Υπόθεση C-105/07 Lammers, σκέψη 32. Βλ. επίσης υπόθεση C-524/04 *Thin Cap Group Litigation*, σκέψη 92.

¹⁵ Βλ. απόφαση της 17.7.1997 στην υπόθεση C-28/95 *Leur-Bloem κατά Inspecteur der Belastingdienst/Ondernemingen Amsterdam 2*, σκέψη 44.

¹⁶ Βλ. απόφαση της 13.3.2007 στην υπόθεση C-524/04 *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation κατά Commissioners of Inland Revenue*, σκέψη 79.

3.4. Θέματα που δεν θίγει η έρευνα

3.4.1. Ενδοεταιρικές πληρωμές

Το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας περιορίζεται σήμερα σε πληρωμές μεταξύ χωριστών νομικών οντοτήτων. Συνεπώς, δεν καλύπτει την ενδοεταιρική κατάσταση, παραδείγματος χάρι τις πραγματικές ή θεωρητικές πληρωμές μεταξύ της έδρας της εταιρείας και μιας μόνιμης εγκατάστασης, ή μεταξύ δύο μόνιμων εγκαταστάσεων της ίδιας εταιρείας.

Στο πλαίσιο των εργασιών του ΟΟΣΑ για τον καταλογισμό των κερδών στις μόνιμες εγκαταστάσεις, ανέκυψε το ερώτημα αν, βάσει μιας σύμβασης για την αποφυγή της διπλής φορολογίας, το κράτος παρακράτησης στην πηγή (συνήθως το κράτος της μόνιμης εγκατάστασης) θα είχε το δικαίωμα να επιβάλει παρακράτηση φόρου στην πηγή, ή άλλη μορφή φορολόγησης στην πηγή, στην καταβολή θεωρητικών τόκων ή δικαιωμάτων στα κεντρικά γραφεία ή σε άλλη μόνιμη εγκατάσταση της ίδιας εταιρείας.

Το θέμα είναι ακόμη υπό συζήτηση, αλλά ορισμένες χώρες του ΟΟΣΑ ανέφεραν ότι θα προσανατολιζόνταν στην επιβολή παρακράτησης φόρου στην πηγή για τις ανωτέρω πληρωμές.

Η φορολόγηση στην πηγή όσον αφορά τις ενδοεταιρικές πληρωμές θα δημιουργούσε μειονεκτήματα για τις διασυνοριακές επενδύσεις παρόμοια ή πανομοιότυπα με εκείνα που οδήγησαν στην έκδοση της οδηγίας. Ενδείκνυται λοιπόν να εξεταστεί το ενδεχόμενο επέκτασης του πεδίου εφαρμογής της ώστε να καλύπτει τις πληρωμές αυτού του είδους.

3.4.2. Συμμετοχές

Οριο κατωφλίου: Το άρθρο 3 στοιχείο β) της οδηγίας ορίζει σήμερα ότι οι «συμμετοχές» κατά την έννοια της εν λόγω διάταξης θα πρέπει να φθάνουν ή να υπερβαίνουν το 25% του μετοχικού κεφαλαίου ή των δικαιωμάτων ψήφου. Βάσει του άρθρου 3 της οδηγίας για τις μητρικές και τις θυγατρικές εταιρείες, η οποία περιλαμβάνει παρόμοια διάταξη, το όριο κατωφλίου για τις «συμμετοχές» μειώθηκε σταδιακά από 25% σε 10% του μετοχικού κεφαλαίου ή των δικαιωμάτων ψήφου, αρχής γενομένης από το 2009 (βλ. επίσης άρθρο 7 παράγραφος 2 της οδηγίας για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων).

Συνεπώς, ακόμη και αν και οι τρεις κοινοτικές οδηγίες για τη φορολόγηση των εταιρειών αποσκοπούν στη δημιουργία συνθηκών ανάλογων με τις συνθήκες της εσωτερικής αγοράς, ένας όμιλος εταιρειών για τους σκοπούς των δύο τελευταίων οδηγιών παραμένει κάτι λιγότερο από εταιρικός όμιλος βάσει της οδηγίας για τους τόκους και τα δικαιώματα, αυξάνοντας έτσι το κόστος προγραμματισμού και συμμόρφωσης για τις εταιρείες που ασχολούνται με διασυνοριακές δραστηριότητες.

Η διαφορά μεταξύ των ορίων κατωφλίου μπορεί να έχει παράλογες συνέπειες, για παράδειγμα στο πλαίσιο αναταξινόμησης μιας πληρωμής τόκων ή δικαιωμάτων ως διανομής κερδών. Πληρωμή τόκων ή δικαιωμάτων μεταξύ εταιρειών συνδεδεμένων μέσω «συμμετοχής» που ανέρχεται τουλάχιστον σε 10%, αλλά είναι χαμηλότερη από το 25%, δεν θα κρινόταν επιλέξιμη για απαλλαγή βάσει της οδηγίας για τους

τόκους και τα δικαιώματα, αλλά θα κρινόταν επιλέξιμη για απαλλαγή βάσει της οδηγίας για τις μητρικές και τις θυγατρικές εταιρείες αν χαρακτηριζόταν διανομή κερδών.

Έμμεσες συμμετοχές: Το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας περιορίζεται σήμερα στις άμεσες συμμετοχές, ενώ το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για τις μητρικές και τις θυγατρικές εταιρείες δεν έχει τέτοιο περιορισμό. Δεδομένου ότι αμφότερες οι οδηγίες έχουν τον ίδιο σκοπό, δηλαδή την εξάλειψη της διπλής φορολογίας, η διαφορά αυτή δεν δικαιολογείται.

Επέκταση του πεδίου εφαρμογής: Μολονότι η εξάλειψη των αντιφάσεων όσον αφορά τα όρια κατωφλίου και τις άμεσες/έμμεσες συμμετοχές θα ισοδυναμούσε με σημαντική βελτίωση της υπάρχουσας κατάστασης, από το άρθρο 8, σε συνδυασμό με τις αιτιολογικές σκέψεις 2, 4 και 9, συνάγεται ότι υπήρχε πρόθεση επέκτασης του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας ώστε να συμπεριλάβει εντέλει επιχειρήσεις που δεν είναι συνδεδεμένες, και ότι ο σημερινός περιορισμός στις συνδεδεμένες επιχειρήσεις θα πρέπει να θεωρηθεί απλώς ένα πειραματικό πρώτο στάδιο. Είναι αυταπόδεικτο ότι η διεθνής διπλή φορολογία, οι επαχθείς διοικητικές διατυπώσεις και τα προβλήματα ταμειακών ροών, καθώς και τα διασυνοριακά εμπόδια στις συναλλαγές μεταξύ συνδεδεμένων εταιρειών, εξακολουθούν να υφίστανται και στην περίπτωση των πληρωμών μεταξύ μη συνδεδεμένων μερών.

Όσον αφορά την καταβολή δικαιωμάτων, η επέκταση του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας στις μη συνδεδεμένες επιχειρήσεις θα ήταν σύμφωνη με τον στόχο του άρθρου 163 της συνθήκης ΕΚ «...ενίσχυση των επιστημονικών και τεχνολογικών βάσεων της βιομηχανίας της Κοινότητας και η διευκόλυνση της ανάπτυξης της διεθνούς ανταγωνιστικότητάς της...»

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι η επέκταση του πεδίου εφαρμογής θα ήταν σύμφωνη με τα άρθρα 11 και 12 της πρότυπης φορολογικής σύμβασης του ΟΟΣΑ, η οποία δεν κάνει διάκριση μεταξύ συνδεδεμένων και μη συνδεδεμένων επιχειρήσεων.

Τέλος, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι δημοσιονομικές επιπτώσεις της επέκτασης. Θα πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι είναι πιθανό να περιοριστεί, δεδομένου ότι τα περισσότερα κράτη μέλη παραιτούνται ήδη εν όλω ή εν μέρει από τα φορολογικά τους δικαιώματα, είτε μέσω της εθνικής νομοθεσίας ή στις συμβάσεις για την αποφυγή διπλής φορολογίας που συνάπτουν με άλλα κράτη μέλη.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Αν και από την έρευνα προκύπτει ότι η συνολική εφαρμογή της οδηγίας υπήρξε ικανοποιητική, αποκαλύφθηκαν επίσης πολλές περιπτώσεις μεταφοράς και ερμηνείας που δημιουργούν ερωτηματικά, παραδείγματος χάρη όσον αφορά την ελάχιστη περίοδο συμμετοχής, τη φορολογική έδρα του δικαιούχου, το όριο κατωφλίου όσον αφορά τη συμμετοχή, την αναταξινόμηση αφανών κερδών, την αλληλεπίδραση μεταξύ της οδηγίας για τους τόκους και τα δικαιώματα και της οδηγίας για τις μητρικές και τις θυγατρικές εταιρείες, καθώς και τη ρήτρα για την απάτη και τις καταχρήσεις.

Είναι επίσης σαφές ότι ίσως χρειαστεί να εξεταστούν περισσότερο ορισμένες έννοιες-κλειδιά της οδηγίας και να καταρτιστούν κατευθυντήριες γραμμές επί του θέματος, ώστε να επιτευχθεί ενιαία ερμηνεία και να μειωθεί η νομική αβεβαιότητα. Είναι ανάγκη να μελετηθούν οι συνέπειες που θα έχει η μη ενιαία εφαρμογή και ερμηνεία της έννοιας της «μόνιμης εγκατάστασης» στο πλαίσιο της οδηγίας και της χρήσης ενός ορισμού της μόνιμης εγκατάστασης που αποκλίνει από τον ορισμό του άρθρου 5 της πρότυπης φορολογικής σύμβασης, παραδείγματος χάρη όσον αφορά τον ενδεχόμενο αποκλεισμό των μόνιμων εγκαταστάσεων που αποτελούν πρακτορεία (agency PEs).

Όσον αφορά τις τροποποιήσεις που θα βελτίωναν ενδεχομένως την εφαρμογή της οδηγίας, η αναδιατύπωση του άρθρου 1 παράγραφος 3 θα επέτρεπε να εξαλειφθεί το σημείο που μπορεί να θεωρηθεί ως αδικαιολόγητη διακριτική μεταχείριση μεταξύ των θυγατρικών και των μόνιμων εγκαταστάσεων. Και όσον αφορά τη συνοχή και την ομοιογένεια, θα πρέπει σαφώς να αποτελεί επείγουσα προτεραιότητα η εναρμόνιση των κριτηρίων της οδηγίας για τις συμμετοχές με τα κριτήρια της οδηγίας για τις μητρικές και τις θυγατρικές εταιρείες, αφενός, και της οδηγίας για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων, αφετέρου. Μπορεί πλέον να εξεταστεί η επέκταση του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας στις μη συνδεδεμένες επιχειρήσεις, ώστε να αξιολογηθούν οι δυνατότητές της να προωθήσει τους στόχους της Λισαβόνας.